



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1664

§. IV. Expenditur quanto artificio tantam uniorum differentiam inter homines Deus inuexerit. Atque hinc euincitur, ingeniorum & inclinationum tantam varietatem planè fuisse orbi necessariam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13517

Necdum caput demittis, vir bone, & sententiam? minimè 26.
 inquires; nam concordiam inire possent homines, sic vt vnus al-
 teri præsto sit; idque liberaliter, nullâ nec pactâ, nec datâ mer-
 cede. Ceritum tibi cerebrum est vt video, & quid quæso obse-
 quij alteri præstare tu ipse velles, labore improbo, mercede nul-
 lâ? Ego inquires alteri obsonabo; sit ille mihi à pedibus, imo &
 à calceis. At vero eodem iure, feruilia quæque officia à te exiget
 alter ille, lautè & opiparè obsonaturus tibi, calceos ipsi cum con-
 feceris, aut colendo hortum, sudore penè cum diffluxeris, Quid
 dices? quid repones? iure ages; at apud quem? interim si pro
 pinfendo pane instituitur ista concertatio, timeo ne fame pere-
 atis ambo, antequam lis ista decisa sit ad liquidum vter alteri
 pinfat panem. Stultum est planè & ridiculum, eiusmodi senten-
 tias mordicus velle defendere. Fateri id quod res est, diuersa
 debere esse & officia, & munia, & artes artiumque exercitia, vt
 genus humanum stet; neque diuersitatem illam primò induci
 potuisse, nisi fortunatum inter homines esset, & quidem ingens
 inæqualitas,

§. IV.

*Expenditur quanto artificio, tantam munitiorum differentiam,
 inter homines inuenerit Deus. atque hinc euincitur, ingenio-
 rum & inclinationum tantam varietatem planè fuisse orbi
 necessariam.*

*Expenditur
 quanto ar-
 tificio mu-
 niorum di-
 uersitatè,
 hominum
 communi-
 tati eâ ne-
 cessariam,
 inuenerit
 Deus.*

*Sic tamen
 vs liberta-
 ti vim non
 inuulcrit.*

AT verò, quis non obstupescat artem eximiam, quâ Deus, 27.
 nunquam satis admirandam illam varietatem, orbi tamen
 tam necessariam, inter homines nihil eiusmodi cogitantes in-
 duxerit? Consideratione sanè res digna est, vt artificis indu-
 striam admireris. Pace igitur tuâ Magne & sagax Deus, cum
 Dauide *Meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinventioni-* Psal. 76
bus tuis exercebor, quas nemo inuenire poterat nisi tu: in iis au-
 tem considerandis exercebor, vt ea dum obstupeo, iis etiam ac-
 quiescam.

A te ergo incipio importunè Censor, qui omnes, quotquot sunt 28.
 homines eiusdem genij, & ingenij volebas esse. Annon, vbi tan-
 ra

ta officiorum studiorumque requirebatur differentia, etiam ad diuersa propendentium studia, ingens exigitur corporum varietas, & animorum aliter atque aliter affectorum inclinatio? vbi singuli agunt omnia, nihil agitur, vt modo ostendimus: vbi singuli agunt singula, expediuntur facile omnia. Itaque necessarii sunt quidam, qui manu laborent, quidam qui ingenio, quidam qui vtroque: quidam qui seruilia pertractent opera, quidam qui artibus sese dent: quosdam militia, quosdam scientiæ requirunt; & hos quidem variæ rursus varios: quosdam rerum diuinarum, quosdam reipublicæ exigit procuratio. omnes sunt necessarii, nemo non requiritur. Quod cum ita sit, illud etiam liquido constat, eum qui laborat manu, studiis non posse incumbere; nec qui se dat studiis, eum seruili operi ad mouere posse manus, non ferrum cudere, non naues per maria deuchere, non Martem sequi. Quid igitur consilij, vt tanta habeatur inter eos qui naturâ pares sunt, disparitas? homines vi cogere, & singulos & omnes, id quidem est adynaton; & vero etiam libero arbitrio, cui vis adhiberi non debet, planè contrarium. En vt hâc sese difficultate expediat, is qui scientiâ suâ, *Attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter.* Fortiter, quia quod sibi beneplacitum, certò exequitur; suauiter, quia libertati humanæ vim non infert, eâ dum vtitur. Attendite si placet *adinuentiones Dei.*

29. Subtrahit primò opes, & corpori necessaria quibusdam, quibus alios locupletat. hos verò, sibi cum soli non sufficiant, diuites licèt sint, ab aliorum operâ vult pèndere. pauperes itaque, corpori suo vt prospiciant, diuitiasque, quibus carent, quarant; quantocyus ad artes, obsequia imò & seruitia liberè ac volentes applicant animum, vt ea, quibus indigent, ex potentiorum manibus emungant & eliciant; sicque dum necessitati quisque suæ, aut etiam cupiditati dum obsequitur, seruitur vniuersis & quidem liberè. Incredibilis profecto providentiæ fuit, illa in orbem inuecta diuitiarum inæqualitas, per quam fit, vt dum differimus singuli, stemus omnes. Dum tu diuitiis alios, sanè alius robore, arte alius & industriâ te superat, quòd si itaque diuitiæ tuæ necessariae sint illi, cui vita est opera; certè illius tibi opera est necessaria, sine cuius operâ tibi non stat vita; aut si stat vita, saltem non tam commodè. Quod si clientes, seruos, minorisque

Diuersitatem hanc inuexit, primò per diuersitatem diuitiarum.

fortis homines, videris principum vitorum atria, necessitatis aut gratiæ conquirendæ causâ obambulare, sanè & ego non semel vidi principum deauratas rhedas, præ foribus tabernarum stare, & vel necessaria coëmi, vel etiam prensari manus. Sic fit; nemo non eget, utcumque diues sit; & tam indiget Rex pistore, quàm pistor Rege. Quàm parum id attendit humana superbia! quàm facile is cunctos despicit, quò multi egent! quasi verò non pluribus indigeat. Quid igitur superbis homo, quid caput erigis? opulentus es, fateor; in dignitate constitutus es, ita fit; multi à te dependent, tu vicissim à plurimis, multi sine te parum possunt, sic est; sed tu sine multis, nihil. verùm his non inhæreo. Prouehenda est diuinæ industriæ consideratio.

*Deinde eū
ea diuersitas
sola nō
sufficeret,
inducendo
varias in-
clinationes
animi.*

Cum itaque diuersa planè artium, studiorum, scientiarum adminicula orbi essent necessaria, non satis visa est sufficere tantæ varietati obtinendæ diuitiarum sola inæqualitas, ut alia quisque & alia sibi defumeret exercenda officia, etiam lucri causâ. Quid enim? si quisque ad vnum aduertat animum? si omnes quotquot sunt ad laborandum applicent manus, ut victum comparent; vbi tum futuræ scientiæ? si omnes studiis incumbant; vbi tum futuræ operæ, vbi milites, vbi artifices? omnes igitur pecuniâ allecti, vnum tantum si velint agere, perdita rursus est res humana. Verùm huic incommodo prospexit prouidus Deus. Inclinationes itaque animorum varias, naturæ inseruit artifex summus. aliis quidem subtiliorem submisit sanguinem; cogitationes exinde altiores, generosioresque spiritus, quibus ad præstantiora quædam supraque vulgus, euecti quasi à naturâ, aspirarent; aliis autem indolem cum sanguine inseruit crassiorem, tardioremque, quò sese humilioribus contenti, abiectionibus etiam libentiùs, quasi ad maiora inepti applicarent; mediam inter hos indolem aliis indidit, quâ nec nimium phantasmatis elati, nec etiam depressi nimium, medium tenerent iter; artibusque & scientiis vulgo expetitis, mentem aduerterent, iisque demum & non aliis exercendis, à victus necessitate, aut etiam diuitiarum cupiditate allicerentur.

Et quamuis ingenita indoles, animi dotes, & ad diuersa studia diuersæ inclinationes innatæ, consuetudine & familiaritate malignâ sæpè deprauentur, aut mutantur, sæpè etiam alienò exemplò præsertim domesticò excitentur; sæpè etiam vitiò nostrò

30.

31.

strô deprimantur, aut studiô virtuteque erigantur & emendentur; tamen ex variâ humorum, phlegmatis, inquam, & melancholiæ, sanguinis item coleræque admirabili permixtione, geniorum varietatem, quæ inter nos est, originem suam ducere, experientiâ teste sit certissimum. Ex varietate verò geniorum in diuersa propendentium, illico tam varius, aliud atque aliud agentium, existit ordo: *trahit enim sua quemque voluptas*: idque volupe est agere, quod ex genio agitur; quem si quis sequitur, suum arbitratum esse longè pulcherrimum, aut certè viribus naturæque suæ accommodatissimum: & sic parum sollicitus quid agant alij, agit ipse res suas, dum à genio suo agitur. Quod autem præter genium sit, non agitur aut benè, aut diu. Is verò agit id quod agit, qui id agit, quod, dum agitur, delectat. Et sic dum agunt omnes, omnes seruiunt, licèt ad id animum non aduertant; & dum seruiunt singuli, seruitur singulis, & benè est vniuersis.

32. Manifestum est igitur, non omnem omnium hominum indolem aut genium, communem omnibus eundemque esse potuisse, vbi tam diuersa requirebantur officia. Certè alia omnino phantasmata debentur militi, alia sanguinis temperies quæ audaciam ad perfringenda mortis pericula, viresque corpori sufficiat, ad militiæ labores perferendos: alia scientiarum studiofis, institoribus alia, alia tandem seruitijs & communi labore victitantium faci. Nisi fortè aut milites omnes vis esse, aut institores omnes; aut certè neminem suâ viuere conditione contentum.

33. Hâc ipsâ de causâ mulierum sexui, humano generi propagando imprimis necessario, aliam longè à viris indolem, aliud sanguinis temperamentum, excogitauit Deus. Longè illud dederit mollius, & suauius; non rigidum sed facile & flexile; non asperum, sed ad omnem misericordiam propensum. Hinc, si inconstantes, teneriores tamen habent fæminæ affectiones, vt tantò facilius liberorum amore tangantur & misericordiâ flectantur; teneritudo autem amoris, si humano generi defuisset, quantulum Deus bone nunc esset humanum genus! qui enim fieri potuisset, vt tam incredibiles, in liberis præsertim educandis, labores sustinuissent miseræ, sed vt sibi videntur felices matres? tanta tædia, tot vigilias, tot insomnia, tantam incediam,

Sic mulierum corpus, & sanguinis compositio alia esse debuit, quam in viris.

tam edaces curas, quò demum animò perfregissent, nisi hæc omnia deterfisset liberorum amor, quò delibutæ, non agunt modò quod agunt, sed agendo sic delectantur, vt non id agere, sit eis ipsã morte molestius? At quò pacto afficientur benè erga infantem, quem nunquam neque viderint antehac, neque cognouerint? interim à quo mala plurima sunt perpessæ; quique sæpè numero nihil habet admodùm pulchritudinis quod delectet, multùm verò deformitatis quod auertat; imò qui modo natus, clamore incondito, lachrymisque importunis, ægram adhuc à partu molestat matrem. Quã ratione, inquam, amabunt tam infæustum fœtum, nisi amor ille cordi, visceribus, & phantasiæ, ab altiori imprimatur manu, & quodammodo ingeneretur maternæ animæ? Rursus denique si sanguinis cerebrique temperamentum ijs tenerius, molliusque non sit, sic vt facile impressionem amoris suscipiat, & imbibat; sanè aut difficile admodùm erit, ijs teneriorem hunc affectum indere; aut si indatur, facile etiam, vt in viris sit, redeunte ad naturalem statum, qui amore motus fuerat, sanguine, species illæ quæ teneram erga liberos affectionem faciunt, obliterabuntur & euanescent, & cum illis maternus amor.

Hinc quidam aliquibus vitiis sunt obnoxia, sed que viri deberent necessitati condonare.

Fateor quòd eam ob causam, molliori etiam sunt infirmioreque corpore, cerebro item teneriore, nec ad maiora percipienda aprè attemperato; rursus quòd iræ, tristitiæ, cæterarumque affectionum, præsertim subitarum impetus facillimè patiantur, facile etiam remittant. Sed quid ages? non omnia possumus omnes; corporis sanguinisque id secum fert constitutio. Eam autem requirebat liberorum progignendorum necessitas, & vt vidimus alendorum amor; qui nisi fuisset tenerrimus, nullus fuisset. Tener autem esse non potest, vbi sanguinis temperatura robusta est & aspera. Hæc si viri secum accuratè perpendant, patientur illi facile, quibus nimium exacerbantur, vitia in tenero fragilique sexu. Nimirùm excandescentiam modò nimiam, tristitiam modò exorbitantem, sermones quandoque non admodò gratos, & porrò etiam intolerabiles. Fæminam certè cogitent, sic à naturâ constitutam. & licet vitia, ratione corrigenda sint, id tamen admodùm est difficile, vbi vitia natura fert, aut si non fert, facile suscipit.

Quod quidem etiam

Verùm ne mulierum tantummodo causam agere videar, vide

34

35

de nunc quæ ex hâc doctrinâ consequuntur. Ingeniorum enim, hâc de causâ, sapientissimè, tanta inæqualitas à Deo procurata est, vt paruo contenti nec maiorum capaces, vilioribus se minus acuti & hebetes, læti tamen alacresque impendant obsequijs. Ingenioso enim homini, præcellenti iudicio, cæterisque animi dotibus prædito, manum textrinæ admouere, aut nescio cui à pedibus esse, id sanè foret admodum intolerabile. Hinc ego rideo nonnunquam, stuporem hebitudinemque in seruis & ancillis, tam ægrè quod ferant terrecti quidam, nimiumque fastidiosi heri. Stupidos sanè hebetesque oportuit esse, vt serui sint; & vt quod sunt, sine tædio sint. Neque enim si ingeniosi sint, si acuti, ei volent obsequi, cui, si dotes spectas, debuerant impetare. Voluntarium itaque facit esse obsequium ingenij tarditas, quod violentum redderet sola victus conquirendi necessitas.

*in seruorum
vniuersis locis
habet.*

36. Deinde, robur viresque corporis inæquales esse, erat profus conueniens tantæ muniorem varietati inducendæ. Is enim qui validis est nervis, musculis benè compactis, toto corpore ad labores indurato, validiora arripit onera; maioris quidem lucrispe, arripit tamen ea & perfert, quibus alij sustinendo non sint; item, si tanti non sit ingenij, ea exercet, quæ licet maioris sint moliminis, minoris tamen sint industriæ: is verò, qui debilius sese corpus sortitum videt, facilioribus se impendit, aut ijs quæ plus ingenij requirunt. Sic qui ferrum cudere, cusumque in laminas deducere brachiorum lacertis non valet, digitos acui applicat, aut si industriâ valeat, etiam penicillo.

*Ex sanguinis
varia
temperie,
varium in
hominibus
robur esse,
necessè est.*

37. Tertio; cum ad hanc tantam officiorum diuersitatem, tanta temperamentorum distinctio esset necessaria, sanguisque tam variè miscendus, tantam etiam morborum differentiam exoriri erat necesse. Morbi enim cum nihil aliud sint, quam temperamenti dissonantia, humorumque inter se digestorum discrepantia; certè vbi variæ sunt consonantiæ, isthuc mutatione aliquâ factâ, dissonantias esse varias oportet. Et sic, alijs videas morbis melancolicos, alijs colericos, alios alijs exerceri; tentis illos, hos acutis, diuturnis aliquos, subitis alios doloribus vrgeri; quæ omnia diuersam corporis humorumque compositionem liquidò consequuntur.

*Item alios
atque alios
maxime.*

38. Deinde, exinde oritur tanta etiam venustatis inæqualitas: oculorum viuacitas, aut obtusio; color roseus aut emortuus;

*Aliam de-
nique atq;
aliam cor-
poris elegan-
tiam.*

cutis leniter expansa, aut in rugas contracta; mollities carnis aut scabrities; hispidæ genæ, aut flabræ; vultus denique totus seuerus aut benignus; suavis aspectus & ad amœnitatem decorè compositus, aut ferox & ad horrorem factus. Hæc enim omnia variam illam humorum sanguinisq; iam defæcati, seu spirituum quaquauersus toto corpore peragantium varietatem, suo quasi iure comitantur. Quod quidem multis demonstrare non mihi foret admodum difficile, inutile tamen instituto sermoni, vobisque fortasse non gratum. Sufficit id mihi, ostendisse me, quantum Deus sit vsus artificiò, ingentem hanc machinam, tam varijs, tamque necessarijs adiumentis vt instrueret. Quod quidem in eo maximè est positum, vt cum omnes agant diuersissima, omnes tamen ferè agant quæ volunt; & dum singuli, pro suâ libertate, in disparata abeunt, in hoc tamen omnes conueniant, quòd quisque sibi dum laborat, laboret omnibus. Quæ sanè vt haberetur difformitas tam vniformis, incongruè omnino dotes omnes tum fortunæ, tum corporis, tum animi, bonæ bonis omnibus, iniquæ verò solis malis fuissent dispersitæ; sed gratissimâ quâ modo fruimur varietate, promiscuè tradenda fuere tum bonis tum malis, ad totius vniuersitatis, quæ ex utròque constat ordine, debitam sustentationem.

Denique
quia idem
homo ad
diuersa de-
bet appli-
cari, idcir-
co variam
habet in-
moram cõ-
stitutionis,
et alius est
in quo alius
diuerso tẽ-
pore.

Iam verò facile erit intelligere, cur hæc ipsa humorum temperamentique varietas, non in diuersis modò diuersa, sed & in vnò eodemque prorsus homine variò tempore tam varia reperiatur. stupenda est res, sed ratio in promptu. Cum enim non vni tantum officio, aut actioni destinatus esset homo, sed ad varias, plurimumque discretas inter se; sanguinis quoque temperiem, ex quâ animi ad diuersa studia actionesque inclinantur, ijsque exercendis aptantur, variam esse atque diuersam prorsus fuit necessarium. Alia infantes agimus, alia pueri, alia iuuenes: Cum enim firmari adhuc debeat corporis imbecillitas, & in maiorem molem excrecere; sanè rebus agendis, quæ sint seriæ, impendi non debuit puerorum sanguis, qui ex hoc exsurgunt spiritus. Ij in virili ætate aut filiorum procreationi & educationi, aut studijs aut artibus, alijsque rei aut domesticæ aut etiam publicæ, negotijs impenduntur; quorum omnium fructus in senectute satis malignè dum capimus, disfluente paulatim corpore abimus, alijsque locum damus. Cum autem imbecilli-

tas

39

tas nostra tanta sit, vt non semper liceat arcum tendere, modò negotijs agendis vires intendimus, modò relaxamus; modò laborandum est, modò quiescendum; modò colenda erga Deum Religio, modò erga afflictos pietas; modò nostra, modò aliena, modò publica, modò priuata, agenda est caussa; modò in iram insurgendum est, vt malis fortiter nos opponamus; modò in mœstitiã flectendus animus, vt doloribus medeamur alienis, aut nostros perferamus. Quæ cum tam multa sint, & tam inter se discreta, benè sapienterque consuluit huius fabricæ constructor Deus, vt & mutationi sanguinis & humorum, imò aëris & ætatis, hoc corpus subiaceret; aliasque atque alias tum vires, tum inclinationes, prout res gerendæ ferrent, animo subministraret.

40. Neque rursus aut aduersam fortunam semper pati, aut etiam semper prosperâ gaudere homines voluit; nec paupertate incommodisque vrgeri semper, neque etiam diuitijs lautitijsque affluere; nec hilaritate semper efferri, nec mœstitiã semper deprimi, aut omnes prorsus homines aut etiam singulos. Verùm hæc omnia promiscuè distribuens diuersis, & diuerso tempore etiam singulis, iucundissimam hanc, ex tam vario concentu, composuit harmoniam. Vnus quidem *Bassum* seu musicæ inferiorem partem intonat, dum alter *superiorem* occinit, superioremue agit partem; alijs interim medios tonos exprimentibus; & sic vna fit ex tam dispari concentu concordia, per quam totius vniuersitatis stat musica; neque facîle quis partes singulas rectè distribuet, nisi qui totius auctor est harmoniæ.

Et aliam
atque aliã
patitur
fortunam.

§. V.

Tantam conditionum, fortunæ, ingeniorum, & officiorum mutationem & varietatem, salutis nostræ conducibiliorem esse ostenditur.

41. **L**iquet igitur varietatem hanc tantam ingeniorum, fortunarumque, & quod inde sequitur, officiorum, conditionum imò & fortis, modò euetæ, modò humilis, modò prosperæ, modò aduersæ, orbis sustentationi imprimis fuisse necessariam. Verùm

Varietas
hæc etiam
saluti æter-
næ procu-
randa fuit
conducibi-

D d

fi &